

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

1 บทนำ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขในการปฏิบัติงานทันตสุขภาพในระดับปฐมภูมิ กรณีศึกษา : เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท ปัญหาอุปสรรค และกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานทันตสุขภาพของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขระดับปฐมภูมิ โดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้นำแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแนวทางและข้อเสนอแนะ มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาบทบาทของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขในการปฏิบัติงานทันตสุขภาพในระดับปฐมภูมิ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขในอำเภอลาดยาว ผู้ให้ข้อมูลการศึกษาในครั้งนี้จำนวน 16 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงตามคุณลักษณะ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แล้ววิเคราะห์ข้อมูลได้จากการเก็บข้อมูลการจดบันทึกภาคสนาม ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอ ต่อไปนี้

2 การออกแบบงานวิจัยและระเบียบงานวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้กระบวนทัศน์ แบบปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ความจริงทางสังคมสร้างขึ้นในความคิดของมนุษย์และเป็นอัตวิสัย มีความเชื่อว่ามนุษย์มีทั้งส่วนที่นำเสนอต่อสาธารณะอย่างเปิดเผย (Front Region) และมีทั้งส่วนที่ปกปิด (Back Region) ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณใช้ กระบวนแบบปฏิฐานนิยม (Positivism) ความจริงเป็นโลกภายนอก และสามารถวัดได้ด้วยวัตถุวิสัย ปราศจากค่านิยม

การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบหนึ่งที่อาศัยแนวความคิดและโลกทัศน์จากปรัชญาปรากฏการณ์วิทยาเป็นเครื่องมือในการศึกษาปรากฏการณ์และประสบการณ์ของมนุษย์ ปรากฏการณ์วิทยาเป็นปรัชญาหรือทัศนะต่อภาวะการณ์มีอยู่ ดำรงอยู่ของมนุษย์ไม่ใช่วิธีการวิจัย แต่ถูกนักวิจัยนำมาใช้เสมือนว่าเป็น “วิธีการ” เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ที่

ชีวิตที่บุคคลได้ประสบมา (Lived Experience) การวิจัยแบบนี้มุ่งทำความเข้าใจความหมาย ประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลได้ประสบมาเป็นหลัก (ชาย โพธิ์ลีตา, 2549, หน้า 189 – 191)

การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาอาศัยแนวคิดและทัศนะจากปรัชญาปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) โดยปรากฏการณ์วิทยา หมายถึง การศึกษาว่าคนเราบอกหรือบรรยายเกี่ยวกับ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ตนประสบได้ด้วยการวิเคราะห์ การรับรู้และความหมายของสิ่งที่เราประสบ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นความตระหนักรู้ของเราประสบการณ์ที่เราได้สัมผัสนั้นต้องถูกบรรยาย อธิบายและ ตีความ เราจึงจะเกิดความเข้าใจ ประสบการณ์ชนิดเดียวกันย่อมมีแก่นแท้ันเดียวกัน แก่นแท้ เหล่านี้ก็คือความหมายที่คนเข้าใจร่วมกันหรือเข้าใจตรงกัน ในการวิเคราะห์ นักวิจัยจะเปรียบเทียบ ประสบการณ์ของคนหลาย ๆ คน เพื่อหาลักษณะร่วมกันของประสบการณ์

ความแตกต่างระหว่างการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพต่างกับการวิจัยเชิงปริมาณตรงที่ ความเข้มงวดในโครงสร้าง กล่าวคือ งานวิจัยเชิงปริมาณแผนดำเนินการที่วางไว้จะมีความยืดหยุ่น น้อยหรือไม่ยืดหยุ่นเลยไม่ว่าจะเป็นเรื่องแนวความคิด การเลือกประชากรในการศึกษา วิธีที่ใช้ใน การเก็บข้อมูลหรือวิธีวิเคราะห์ข้อมูลก็ตามเมื่อได้วางแผนในตอนเริ่มต้นดีแล้วจะดำเนินการตามนั้น การปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์แทนที่จะเป็นสิ่งที่ดีอาจจะให้ผลในทางลบแก่การวิจัยโดยรวม ดังนั้นลักษณะสำคัญของการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ คือ การมีโครงสร้างที่เข้มงวดแต่การ วิจัยเชิงคุณภาพจะออกแบบยืดหยุ่นได้ตามความจำเป็นในแทบทุกขั้นตอน แต่ต้องเกิดจากความ จำเป็นในแทบทุกขั้นตอน แต่ต้องเกิดจากความจำเป็นจากหลักการหรือแนวคิดทฤษฎี ไม่ใช่ความ จำเป็นตามความสะดวกของผู้ทำวิจัย

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth Interview)

ในการวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีการเก็บข้อมูลหลายแบบให้เลือกตามความเหมาะสมของ ข้อมูลที่ต้องการและตามลักษณะของประชากรเป้าหมายในการเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงใช้ วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) สัมภาษณ์เจาะลึกประเด็นต่าง ๆ โดยใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) จะใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมี ส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม โดยเตรียมคำถามกว้าง ๆ มา ล่วงหน้า การสัมภาษณ์นี้ได้เปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมา และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) โดยกำหนดตัวผู้ตอบแบบเจาะจงเพราะมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็น

พิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษานี้ เนื่องจากต้องการทราบมุมมอง แนวคิด ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านปฐมนิเทศของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข รวมถึงปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติงาน และแนวทางในการพัฒนา

3 พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ที่ศึกษา คือ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เหตุผลในการเลือกพื้นที่นี้ เนื่องจากอำเภอลาดยาว เป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยมี ความคุ้นเคยและรู้จักดีที่สุดและเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยปฏิบัติงาน ทำให้มีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เป็น ความจริงมีสูงและเข้าถึงเป้าหมายได้ง่าย

ภาพ 1 พื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ที่มา: กรมการปกครอง จังหวัดนครสวรรค์, 2551

4 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขในอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ดังนั้นเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ถูกต้องเพียงพอ ผู้วิจัยจึงใช้แบบสัมภาษณ์ในการรวบรวมข้อมูล ของผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้บริหารระดับอำเภอ ผู้บริหารระดับปฐมภูมิ และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านทันตสาธารณสุข เช่น ครูอนามัยโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับบทบาท ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาที่จำเป็นของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข เป็นผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้ จำนวน 16 คนโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามคุณลักษณะ ดังนี้

ตาราง 6 แสดงกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารที่เป็นผู้ให้ข้อมูลการศึกษา

ที่	ผู้ให้สัมภาษณ์	ชื่อสมมุติ	อายุ (ปี)	ประสบการณ์ ทำงาน(ปี)	หมายเหตุ
1	ผู้บริหารระดับนโยบาย	สสจ.	54	38	
2	ผู้บริหารระดับอำเภอ				
-	ผู้อำนวยการโรงพยาบาล	ผอ.	56	34	
-	สาธารณสุขอำเภอ	สสอ.	43	26	
3	ผู้บริหารระดับปฐมภูมิ				
-	หัวหน้าฝ่าย	ทพ.	33	11	
-	หัวหน้าสถานีอนามัย	หน.สอ.	47	27	

ที่มา: พัฒนาเพื่องานวิจัยนี้

ตาราง 7 แสดงกลุ่มตัวอย่างระดับผู้ปฏิบัติเป็นผู้ให้ข้อมูลการศึกษา

ที่	ผู้ให้สัมภาษณ์	ชื่อสมมุติ	อายุ (ปี)	ประสบการณ์ ทำงาน (ปี)	หมายเหตุ
4	ระดับผู้ปฏิบัติ				
-	เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาล	จพ.ทันต.1	37	17	
-	เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขในสถานีอนามัย	จพ.ทันต.2	36	15	

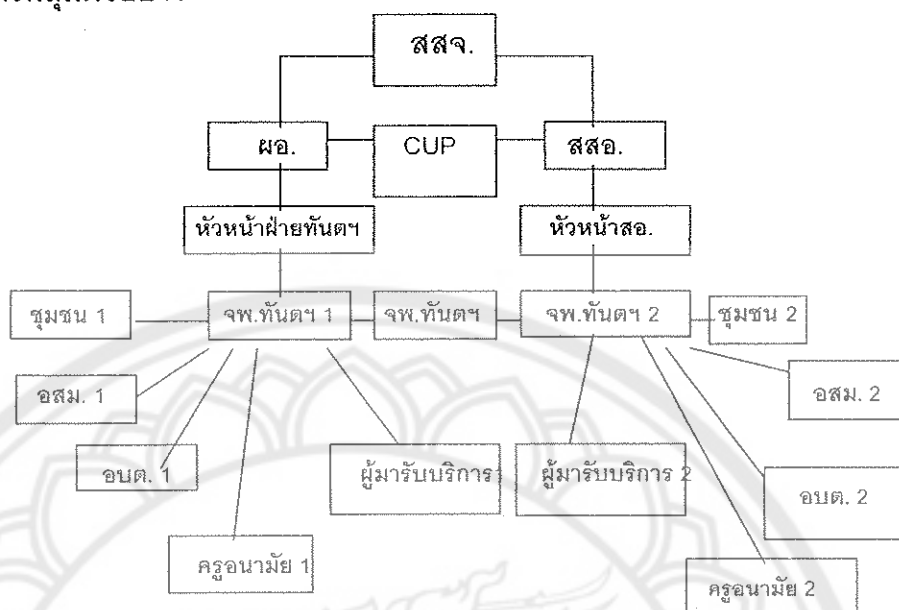
ที่มา: พัฒนาเพื่องานวิจัยนี้

ตาราง 8 แสดงกลุ่มตัวอย่างแกนนำในชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูลการศึกษา

ที่	ผู้ให้สัมภาษณ์	ชื่อสมมุติ	อายุ (ปี)	ประสบการณ์ ทำงาน (ปี)	หมายเหตุ
5	แกนนำในชุมชน				
-	องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตรับผิดชอบ โรงพยาบาล	อบต.1	38	3	
-	องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตรับผิดชอบ สถานีอนามัย	อบต.2	29	4	
-	อาสาสมัครสาธารณสุขในเขตโรงพยาบาล	อสม.1	42	5	
-	อาสาสมัครสาธารณสุขในเขตสถานีอนามัย	อสม.2	38	4	
-	ผู้รับบริการในโรงพยาบาล	ผู้รับบริการ1	18	-	
-	ผู้รับบริการในสถานีอนามัย	ผู้รับบริการ 2	31	-	
-	ครูอนามัยในเขตโรงพยาบาล	ครูอนามัย 1	46	22	
-	ครูอนามัยเขตสถานีอนามัย	ครูอนามัย 2	50	26	

ที่มา: พัฒนาเพื่องานวิจัยนี้

ผังประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ภาพ 2 แสดงประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ที่มา: พัฒนาเพื่องานวิจัยนี้

5 การทดสอบเครื่องมือ

เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์มั่นใจและผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจเนื้อหาและความหมาย ของคำถาม ผู้วิจัยได้ฝึกฝนและพัฒนาเกี่ยวกับการสร้างแนวคำถามจากปัญหา ขอบเขต วัตถุประสงค์และคำถามของการวิจัยตลอดจนศึกษาจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงจากประสบการณ์การทำงานของผู้วิจัย หลังจากนั้นได้นำคำถามการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview Guideline) ที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษา 1 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ ซึ่งผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำไปทดลองใช้สัมภาษณ์กับเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข จำนวน 2 ท่าน เพื่อทดสอบความชัดเจนและความครอบคลุมของคำถาม เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์เข้าใจแนวทางการตอบคำถามของผู้ให้สัมภาษณ์ทำให้ผู้ศึกษาตรวจสอบการไหลของการสัมภาษณ์ประโยชน์ของการทำ Pilot ในการสัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์ได้ออกสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยเองไปยังบ้านของผู้ให้สัมภาษณ์ จะนั่งเผชิญหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์ มีการบันทึกชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ในเทป มีหนังสือแสดงความยินยอมของผู้ให้สัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้มาเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล

และทำการฟังและถอดเทปและพิมพ์ เพื่อนำไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์อ่าน และตรวจสอบเวลาในการสัมภาษณ์ให้เหมาะสมและมีการตรวจสอบผู้ให้สัมภาษณ์ว่าตรงกับวัตถุประสงค์หรือไม่ ผลการสัมภาษณ์ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีการตรวจแบบสัมภาษณ์ ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ Pilot จะไม่นำมาใช้เป็นผลการศึกษาวิจัยเพราะเป็นผู้ที่ไม่อยู่กลุ่มที่ศึกษา

6 เครื่องมือในการศึกษา

แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - Structured Interview Guideline) เกี่ยวกับบทบาท ปัญหาอุปสรรค และกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานทันตสุขภาพของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ลักษณะของการสอบถามจะมีคำถามและข้อกำหนด คือมีทั้งคำถามที่ต้องการคำตอบเฉพาะเจาะจง และคำถามที่ให้คำตอบได้ตามความต้องการ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ การระล่อมกล่อมเกล่า (Probe) การซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมา และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจง เพราะมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท ปัญหาอุปสรรค และกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานทันตสุขภาพของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข
2. จากความรู้ ประสบการณ์ของผู้ทำการศึกษา มาใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำเพื่อการปรับปรุง
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง
5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงจากข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ เพื่อทดสอบความเข้าใจแบบสัมภาษณ์

6.1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาท ปัญหาอุปสรรค และกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานทันตสุขภาพของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข สำหรับผู้บริหาร ถามเพื่อทราบนโยบาย แนวทางการดำเนินงานของผู้บริหาร

6.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาท ปัญหาอุปสรรค และกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานทันตสุขภาพของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข สำหรับเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข ถามเพื่อทราบถึงการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข แนวทางการพัฒนา

6.3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาท ปัญหาอุปสรรค และกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานทันตสุขภาพของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข สำหรับแกนนำ/บุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชน ถามเพื่อทราบความคิดเห็น แนวทางแก้ไขและพัฒนา

7 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ศึกษาจะทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่มาจากกลุ่มตัวอย่าง โดยทำหนังสือติดต่อขอสัมภาษณ์ และประสานด้วยตนเอง พร้อมรายละเอียดแบบสัมภาษณ์ โครงร่างการวิจัย ใช้สถานที่ในการสัมภาษณ์ที่ทำงานของผู้ให้สัมภาษณ์ หรือที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ศึกษาสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล โดยการแนะนำตนเอง ขอความร่วมมือในการศึกษาข้อมูล และชี้แจงวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษากับผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งจัดบันทึกข้อมูลในขณะที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วย ซึ่งสามารถสรุปวิธีการในการออกสัมภาษณ์ตามหลักการสัมภาษณ์ งานวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. แนะนำตัว ชื่อ ชื่อสกุล การศึกษา หัวข้อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
2. ขออนุญาตบันทึกเทปการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปถอดเทปและส่งกลับให้อ่านอีกครั้ง ภายหลังจากวันสัมภาษณ์ 3 วัน
3. ในระหว่างสัมภาษณ์ทำตัวตามสบาย ไม่ต้องเกร็ง คำถามตอบก็ได้ไม่ตอบก็ได้ และถ้าช่วงไหนไม่ต้องการให้บันทึกเทปก็บอกได้
4. สามารถเปลี่ยนแปลงข้อมูลได้ หลังจากอ่านข้อความการถอดเทปแล้ว
5. รับประกันเรื่องข้อมูลที่สัมภาษณ์ไปจะไม่ให้ผู้อื่นรู้ จะใช้รหัสแทนตัวบุคคล
6. การสัมภาษณ์สามารถหยุดได้ตลอดเวลา
7. ถ้าไม่อยากเข้าโครงการวิจัยนี้ ก็สามารถบอกได้
8. ขออนุญาตเริ่มสัมภาษณ์
9. ขอขอบพระคุณที่ให้สัมภาษณ์ หวังว่าข้อมูลจะเป็นประโยชน์

7.1 ลำดับการสัมภาษณ์

7.1.1 สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชนและโรงพยาบาล

7.1.2 สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้บริหารระดับอำเภอ ผู้บริหารระดับปฐมภูมิ

7.1.3 สัมภาษณ์แบบเจาะลึก แกนนำในชุมชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุข ครูอนามัยในเขตรับผิดชอบศูนย์สุขภาพชุมชนและโรงพยาบาล

7.1.4 สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้รับบริการ ได้แก่ ผู้มารับบริการคลินิกทันตกรรม ในศูนย์สุขภาพชุมชนและโรงพยาบาล

8 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลตลอดระยะเวลาในการทำการศึกษาดังนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์ประเด็น (Thematic Analysis) ซึ่งเสนอโดย โคลไลซซี่ (Colaizzi, 1998) โดยในแต่ละวันหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะถอดคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละรายจากเครื่องบันทึกเสียงภายหลังการสัมภาษณ์ทุกครั้ง โดยผู้วิจัยจะถอดเทปและบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดปราศจากการตีความและทำการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดอีกครั้ง ระยะเวลาตั้งแต่เดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 รวมทั้งสิ้น 2 เดือน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 อ่านข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยละเอียด เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาทั้งหมดเกิดความเข้าใจและมีความรู้สึกตามข้อความในคำบรรยายนั้นของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย

1.2 คัดแยกข้อความสำคัญทั้งหมดที่เกี่ยวกับบทบาท ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนา จากคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนทั้งที่เป็นข้อความหรือประโยคซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ทำการศึกษา เรื่องบทบาทของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขในการปฏิบัติงานทันตสุขภาพระดับปฐมภูมิ โดยครอบคลุมเรื่อง บทบาท ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนา แล้วนำข้อความต่าง ๆ มาจำแนกแยกแยะ นำข้อความที่มีความคล้ายคลึงกันมาจัดรวบรวมเป็นหมวดหมู่เดียวกันและใส่รหัสของผู้ให้ข้อมูลพร้อมทั้งเลขหน้าของข้อมูลทุกข้อความ เพื่อความสะดวกในการค้นหาและการวิเคราะห์

1.3 จัดหมวดหมู่ของประเด็นหลักและประเด็นย่อย โดยการนำความหมายต่าง ๆ ที่ได้ให้ไว้มาอ่านซ้ำแล้วจัดกลุ่มตามประเภทและลักษณะที่มีนัยของความหมายในทางเดียวกันมา รวมเข้าด้วยกันทั้งจัดเป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อยที่อยู่ภายใต้ความหมายเดียวกับแนวเรื่อง นั้นของผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายและนำมาจัดเรียงเป็นของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดในแต่ละแนวเรื่อง โดยแนว เรื่องที่จัดเป็นกลุ่มนั้นได้มาจากคำบรรยายต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลเริ่มต้นและเป็นคำซึ่งมีความเชื่อถือได้ และสามารถตรวจสอบได้ว่าเป็นจริง

1.4 บรรยายสาระสำคัญของประเด็นหลัก โดยบรรยายเกี่ยวกับบทบาท ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาบทบาทของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข ด้วยข้อความที่ชัดเจน เป็นจริงตามที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ไว้

1.5 นำข้อสรุปที่ได้ทั้งหมดให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง โดยนำข้อสรุปและ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งและแก้ไขข้อความ บางข้อ ในผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ถูกต้องตามที่ผู้ให้ข้อมูลได้แก้ไขมา โดยที่ความหมายใน ข้อความสำคัญไม่เปลี่ยนแปลงและข้อสรุปจากการศึกษาถูกต้องทั้งหมด

9 การหาความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงของข้อมูล

ในการสร้างความถูกต้อง ความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือของผลการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนด แนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้ผลการศึกษามีความถูกต้อง ความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือได้ (ชาย โปธิธิตา, 2552) ดังนี้

1. การตรวจสอบความถูกต้องด้านข้อมูล (Data Triangulation) ว่ามีความครบถ้วน เพียงพอของข้อมูลที่จะใช้ในการศึกษา เพื่อให้ผู้ศึกษามีข้อมูลสนับสนุนที่สมบูรณ์เป็นรูปธรรมใน การลงข้อสรุปบ่งชี้สถานการณ์ที่จะนำไปสู่การพิจารณา ในการอธิบายสถานการณ์การดำเนินการ และวิเคราะห์หาข้อสรุปเกี่ยวกับผลการศึกษาตามประเด็นการวิเคราะห์ที่เชื่อถือได้ ซึ่งผู้ศึกษาจะได้ ทำการตรวจสอบความครบถ้วน ความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล ด้วยการตรวจสอบสามเ้า (Triangulation)

1.1 การตรวจสอบสามเ้าในด้านข้อมูล โดยนำข้อมูลผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่ บันทึกรวบรวมมาได้ จากแหล่งต่างๆที่มีความแตกต่างกันในด้านเวลา สถานที่และ จากตัว บุคคลมาสรุปรวม โดยเปรียบเทียบความสอดคล้องของข้อมูลและเพิ่มเติมประเด็นที่สำคัญให้มี เนื้อหาข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์และครอบคลุมประเด็นวิเคราะห์ตามที่กำหนดไว้

1.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แล้วนำผลการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบซึ่งกันและกันเพื่อทำให้ความเชื่อมั่นได้ว่าผลการศึกษามีข้อมูลที่มีความครอบคลุมเพียงพอในการพรรณานาวิเคราะห์และอธิบายสรุปผลการศึกษา

2. การตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูล

2.1 ตรวจสอบความสอดคล้องกันของข้อมูล จากการบอกเล่ากับการกระทำโดยข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลประเภทที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ทำการประเมินว่าตนเองรู้สึกอย่างไรต่อหัวข้อที่กำลังพูดถึง ข้อมูลชนิดนี้มีลักษณะทางสภาวะอารมณ์ ค่านิยม ทัศนคติ และความคิดเห็นของผู้พูดต่อหัวข้อที่กำลังพูดถึงโดยตรวจสอบได้จากการเชื่อมโยงระหว่างความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์กับการกระทำหรือพฤติกรรมว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ หรือผู้พูดมีความคิดบางอย่างแอบแฝงอยู่ เช่น กลัวผลกระทบทางลบต่อตนเอง ความต้องการให้ข้อมูลบิดเบือน เป็นต้น

2.2 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลที่เป็นการให้รายละเอียดหรือเล่าเหตุการณ์เพื่อตรวจสอบความเชื่อได้ของผู้ให้สัมภาษณ์ ค้นหาความโน้มเอียงส่วนตัวหรืออคติของผู้ให้สัมภาษณ์ว่ามีการรับรู้ต่อเหตุการณ์ที่กำลังให้รายละเอียดอย่างไร บุคลิกภาพเป็นอย่างไรและเรื่องที่เล่าสอดคล้องหรือแตกต่างจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ หรือไม่ อย่างไร ด้วยวิธีการเปรียบเทียบเรื่องเล่าของผู้ให้สัมภาษณ์ หลายๆ คนที่เกี่ยวข้อง

3. การตรวจสอบความถูกต้อง ด้านการนำผลการศึกษาไปใช้ โดยทำการตรวจสอบแนวคิดเปรียบเทียบกับรายงานผลการศึกษาของผู้ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยก่อนแล้ว นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความลำเอียงและความพยายามขจัดความลำเอียง เพื่อจะให้ผู้อ่านรายงานการศึกษาวิจัยสามารถบอกได้ว่า ผู้ศึกษาไม่ได้สรุปผลการวิจัยโดยใช้ความลำเอียง

10 ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เป็นการศึกษาเฉพาะการสัมภาษณ์ไม่ได้ไปสังเกตในระหว่างการทำงานของผู้พนักงานทันตสาธารณสุข ถ้ามีการศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มการสังเกตด้วย

2. ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เป็นการศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุขเฉพาะในอำเภอลาดยาว จึงมีกลุ่มตัวอย่างน้อย และอาจไม่ครอบคลุมในแต่ละกลุ่มที่ทำการศึกษา

3. การนำผลการศึกษาค้นคว้าที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ อาจนำไปใช้ไม่ได้กับพื้นที่อื่น ๆ เพราะบริบททั่วไปอาจไม่เหมือนกัน

4. ข้อมูลที่มีหลากหลาย ทั้งด้านจำนวนและชนิดของข้อมูล ทำให้ยากแก่การวิเคราะห์ หากนักวิจัยมีประสบการณ์น้อยหรือไม่มีเครื่องมือช่วย การจัดระเบียบข้อมูลจึงเป็นเรื่องยากและใช้เวลานาน เพราะผู้วิจัยจะต้องอ่าน แล้วทำการวิเคราะห์ สรุปผลด้วยตนเองทั้งสิ้น

11 จริยธรรมและจรรยาบรรณ ในการวิจัย

1. ผู้ศึกษาได้บอกถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ว่ามีประโยชน์แก่บุคคล ครอบครัว และสังคมอย่างไร ไม่ได้ที่มุ่งหาความรู้เพื่อสนองความอยากรู้ของนักวิจัย หรือเพื่อความก้าวหน้าของผู้วิจัยเพียงอย่างเดียว

2. การวางแผนกลุ่มตัวอย่างที่จะเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้คำนึงถึงการขอความยินยอมให้เข้าร่วมในการศึกษา และจะรักษาความลับ จะป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นเนื่องมาจากการที่เข้าร่วมในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

3. การเก็บข้อมูล ระหว่างเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ หรือการสังเกต ผู้วิจัยได้สอบถามความสะดวกหรือไม่ให้เป็นการรบกวนชีวิตและการงานตามปกติของผู้ให้ข้อมูล หรือรบกวนน้อยที่สุดถ้าจำเป็น และหลีกเลี่ยงวิธีการที่จะก่อให้เกิดความเครียดหรือ ความวิตกกังวลแก่ผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งคำนึงถึงระดับความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล

4. การจัดบันทึกและการถอดเทปการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะรักษาความลับ เคารพในผู้ให้ข้อมูล โดยไม่ใส่ชื่อจริงที่ไม่ใช่สิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าว ในฉบับบันทึกหรือบทสัมภาษณ์ในระหว่างการถอดเทป

5. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน และไม่ให้เกิดการตีความที่ห่างไกลจากความเป็นจริงเกินไป โดยจะให้ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในการตีความข้อมูลด้วยจากการถอดเทปและให้ผู้ให้ข้อมูลทบทวนอีกครั้ง